

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# زن و آفرینش و حالشهایش

تألیف: عباس تیلا

سرشناسه: تیلا، عباس، ۱۳۲۶-  
 عنوان و نام پدید آور: زن و آفرینش و چالشهایش / مولف عباس تیلا.  
 مشخصات نشر: دره شهر: ذوالقرنین، ۱۳۸۸.  
 مشخصات ظاهری: ۵۷۲ ص.  
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۴۵۷-۰۰-۶  
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا  
 یادداشت: کتابنامه: ص ۵۸۷.  
 موضوع: زن و دین  
 موضوع: زنان--مسائل اجتماعی و اخلاقی  
 رده بندی کنگر: ۱۳۸۸ ز ۹ ت / ۴۵۸ BL  
 رده بندی دیویی: ۲۰۰/۸۲  
 شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۱۹۳۸۳

#### شناسنامه:

نام کتاب: زن و آفرینش و چالشهایش

نام مؤلف: عباس تیلا

نام ناشر: ذوالقرنین،

صفحه آرایي: ابراهیم کریمیان

طراح جلد: پروین کلانتری

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۴۵۷-۰۰-۶

کلیه حقوق برای مولف محفوظ است

|     |                                                                                                        |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۱۰  | بجای مقدمه : چرا آفرینش زن                                                                             |
| ۱۳  | <b>فصل اول : زن در آئینه دین و معرفت دینی</b>                                                          |
| ۱۹  | <b>فصل دوم : درباره فرادستی و فرودستی زن</b>                                                           |
| ۱۹  | ۱-۲- تاریخ و فرادستی زن                                                                                |
| ۲۹  | ۲-۲- تاریخ و علل فرودستی زن                                                                            |
| ۴۱  | <b>فصل سوم : ادیان و فرودستی زن</b>                                                                    |
| ۴۱  | ۱-۳- زن در تورات و نزد قوم یهود                                                                        |
| ۴۵  | ۲-۳- زن در دیانت زرتشتی و نزد ایرانیان                                                                 |
| ۴۵  | ۱-۲-۳- زرتشت : تاریخ و پیام                                                                            |
| ۴۶  | ۲-۳۲- زرتشت : زمان و مکان ظهور                                                                         |
| ۴۶  | ۳-۲-۳- زرتشت و یگانه پرستی                                                                             |
| ۴۸  | ۴-۲-۳- زرتشت و ثنویت                                                                                   |
| ۴۸  | ۵-۲-۳- ایران و آریائیها : خاستگاه و تمدن                                                               |
| ۵۱  | ۶-۲-۳- زرتشت و زن                                                                                      |
| ۵۳  | ۷-۲-۳- روند تنزل مقام زن ایرانی                                                                        |
| ۵۶  | ۸-۲-۳- زرتشتیگری و آفرینش                                                                              |
| ۵۸  | ۹-۲-۳- زرتشتیگری و حقوق زن                                                                             |
| ۶۱  | ۳-۳- مسیحیت و زن                                                                                       |
| ۶۱  | - توضیح یکم                                                                                            |
| ۶۲  | - توضیح دوم                                                                                            |
| ۶۴  | ۱-۳- عیسی : واقعیت یا افسانه                                                                           |
| ۶۶  | ۲-۳- عیسی : زمانه و زندگی                                                                              |
| ۷۳  | ۳-۳- عیسی و بعثت : از پسر انسان تا پسر خدا                                                             |
| ۸۱  | ۴-۳- عیسی و الهیت : از پسر خدا تا خود خدا                                                              |
| ۸۴  | ۵-۳- عیسی و زن                                                                                         |
| ۸۷  | ۶-۳- پولس و مسیحیت و زن                                                                                |
| ۹۶  | ۷-۳- کلیسای مسیحی و آباء فلاسفه و زن (کلیسا وزن - کلمنس وزن - ترتولیان وزن - بیروم وزن - اگوستین وزن - |
| ۱۰۸ | ۴-۳- مردمان و ادیان غیر موحد و زن                                                                      |
| ۱۰۸ | ۱-۴-۳- هندوئیسم و زن                                                                                   |
| ۱۱۳ | ۲-۴-۳- جاینیسم و بودیسم وزن / مها و پرا و بودا                                                         |
| ۱۱۷ | ۳-۴-۳- چینی ها وزن / لائوتسه و کونفوسیوس                                                               |
| ۱۲۸ | ۴-۴-۳- ژاپنی ها وزن                                                                                    |
| ۱۳۰ | ۵-۴-۳- یونانی ها و زن / افلاطون و ارسطو                                                                |
| ۱۳۹ | ۶-۴-۳- رومی ها و زن                                                                                    |

## ۱-۴- عربستان: تاریخ و جغرافیا

(عربستان: موقعیت و آب و هوا؛ مهد ماسی ها؛ اقسام عربستان؛ مردم عربستان؛ اعراب و تمدن، سازمان سیاسی، فعالیت اقتصادی، دین اعراب، طبقات اعراب، عدنانیها: اخلاف اسماعیل، نسب پیغمبر (ص)، مفهوم عصر جاهلی، مذاهب اعراب، کعبه، اعراب و دوره جاهلیت، قریش و تبارش، موسسات، وضع اقتصادی و اجتماعی عربستان قبل از اسلام)

## ۲-۴- زن عرب در عهد جاهلی

## ۳-۴- محمد (ص): زندگی و شخصیت

## ۴-۱- محمد (ص) کیست؟

## ۴۳-۲- درباره شخصیت محمد (ص): او کی بود و کی نبود؟

۴-۳- محمد (ص) و زن و زنانش (حدیث غرائق - مشورت با زنان - همراان محمد: خدیجه - عائشه - حفصه - زینب بنت خزیمه - سلمه - جبریه - زینب بنت جحش - صفیه - سیمونه - سماریه - و...)

## ۴-۴- زن و آفرینش در قرآن

## ۴-۵- زن و حقوقش در اسلام

## ۴-۵-۱- زن و برابری در اسلام

(۱- نابرابری اقتصادی ۲- نابرابری اجتماعی ۳- نابرابری پیامبران ۴- نابرابری زن و مرد)

## ۴-۵-۲- درباره قوامیت مرد بر زن

(آیه و تفسیر آن، دیدگاههای طرفداران برتری و تسلط مطلق مرد بر زن، دیدگاه طرفداران و تسلط محدود و موردی مرد بر زن، دیدگاه خودی)

## ۴-۵-۳- درباره ارث و سهم زن

## ۴-۵-۴- درباره قصاص و دیه و ارزش زن

## ۴-۵-۵- شهادت زن

## ۴-۵-۶- قضاوت زن

## ۴-۵-۷- طلاق و زن

## ۴-۵-۸- اسلام و تعدد زوجات

## ۴-۵-۹- دیدگاههای برخی شخصتهای اسلام درباره زن

الف - علی ابن ابیطالب و زن ب - غزالی و زن ج - ابن رشد و زن د - ملاصدرا و تصنیف زن

ه - دیدگاههای برخی اندیشمندان مسلمان و عرب درباره زن در دوران جدید: نسل اول

(مقدمه - بطرس بستانی - احمد فارس الشدیاق - رفاعة الطهطاوی - عائشه تیموریه - زینب فواز - باسته البادیه - شیخگیری، بایگیری بهائگیری و زن)

و- نسل دوم اندیشمندان نهفت عربی - اسلامی و زن

(سید جمال الدین - محمد عبده - قاسم امین - فتحعلی آخوند زاده - چند کلمه درباره جریان روشنگری)

ز - امام خمینی و زن

## فصل پنجم: زن و چالشهایش

۵-۱- رابطه زن و مرد: رویاروی با چالشها- بردگی و آقایی، زن: جنس دوم، موج اول فمینیسم، اعراب و حقوق زن در آغاز قرن بیستم، ایرانیان و حقوق زن در اواخر قرن نوزدهم و اوائل قرن بیستم، (انقلاب مشروطه و نقش زن ایرانی در آن، زن غربی در میان موج اول و دوم فمینیسم، درباره موج سوم فمینیسم، فمینیسم چیست؟ درباره انواع نظریه های فمینیستی: الف - فمینیسم لیبرال، ب - فمینیسم مارکسیستی سوسیالیستی، ج - فمینیسم رادیکال، د - فمینیسم و پست مدرنیسم، ه - فمینیسم

۴۵۵ (زن ونقص عقل - مغز زن ومرد - اینکه عقل مردانه است - عقل چیست ؟ - در باره رابطه عقل با مغز - مغز عضو اندیشیدن - نفس وجسم از دیدگاه فلاسفه (افلاطون - ارسطو - فیلون - اوگستین - دکارت - اسپینوزا) - روسو وزن - کانت وزن - هگل وزن - نیچه وزن .)

دوباره اهمیت آزادی - تعریف آزادی - آزادی مثبت ومنفی - آزادی وقانون ودولت - آزادی وضرورت - آزادی وعدالت - دوباره چیستی عدالت وبرابری - زن؛ آزادی را از چه و برای چه میخواهد ؟

(عدالت وبرابری - عدل الهی - عدالت چیست - برابری وبرتری جویی - زن ونابرابری - برابری وتشابه - برابری وآزادی - برابری ومالکیت خصوصی - زن وبرابری - لیست تفاوتهای زن ومرد )

(مبنای قرآنی حجاب - تاریخچه حجاب - علل پیدایش حجاب - معانی حجاب - آیات حجاب - کلید واژه های آیات حجاب - معانی ودلالاتهای آیات حجاب - دوباره چادر .)

## بجای مقدمه : چرا آفرینش و چالشهای زن ؟

قبل از هر چیز اینرا به روشنی اعلام کنیم که این نوشته؛ نوشته ای است جانبدارانه؛ جانبداری از زن و حقوق پایمال شده اش؛ و غیر مذهبی؛ هرچند اندیشه ها و رویکرد مذهبی به برخی مسائل موضوع بحث در آن به جد مطرح است. اما آنرا هم نباید؛ بجای انتقادهایی که در آن به دین و بخصوص معرفت دینی؛ که بشری است؛ شده؛ نوشته ای ضد مذهبی؛ تلقی کرد؛ زیرا نویسنده برآن است که دین؛ و دین راستین و مترقی با آموزه های انسان دوستانه؛ و جدا و بدور از هرگونه اوهام و خرافات؛ نیاز درونی متافیزیکی ضروری است برای انسان؛ لذاست که رگه های فکری مذهبی و غیر مذهبی روشنی در آن یافت میشود. این است دیالکتیک این نوشته؛ که در جوهر دیالکتیکی روشنگرانه است؛ که در آن "نفی"؛ بطور طبیعی؛ دارای نقش بنیادینی است. اما! داستان آفرینش مرد و زن، یا آدم و حوا، بخصوص در تورات و قرآن، بتبعیری داستانهاست! زیرا بدون شک از تاثیرگذارترین آموزه های دینی در تعیین سرنوشت و تبیین جایگاه؛ مقام؛ منزلت، حیثیت، کرامت و حقوق انسان؛ اعم از زن و مرد و بخصوص زن، بوده و هست.

این داستان بصرف نظر از:

۱- جنبه های افسانه ای،

۲- جنبه های غیرواقعی،

۳- جنبه های غیرعلمی،

۴- جنبه ناسازگاری، مخصوصا "در تورات؛ با اصل و تئوری تکامل،

۵- جنبه سازگاری با نظریه ثبوت انواع؛ که امروزه دیگر فاقد هرگونه ارزش علمی است.

۶- از جهت عمر انسان که به استناد تورات از چند هزار سال و به تعبیری در سخاوت مندانه ترین "تخمینی که از ظاهر عبارات کتاب مقدس می توان زد از هفت هزار و اندی سال بیشتر نمیشود" (۱) که با همه داده های علمی و اطلاعات مربوط به عمر و پیدایش انسان ناسازگار است. بلی! بصرف نظر از همه آن مسائل و جنبه ها؛ این داستان، دارای ارزش ذاتی ویژه خود است؛ چه در بطن و ساختار اندیشه دینی، یهودی، مسیحی، و اسلامی و چه از لحاظ تاثیر گذاریشان بر انسان و ابعاد وجود و زندگی، و چه از لحاظ حقوق انسانی، مخصوصا حقوق زن. و بیا توجه به اهمیت دین و محوریت آموزه های دینی در زندگی و ابعاد وجودی انسان در اغلب جوامع بشری، در خور بررسی؛ تأمل و تعمق می باشد. اما چگونه بررسی؛ تأمل و تعمقی؟

اولا، قطعا، غیر سنتی، غیر واپسگرایانه، غیر بسته، غیر استبدادی و غیر مرد سالارانه

ثانیا، قطعا، انسانی، روشنگرانه، روشنفکرانه، نواندیشانه، باز و دموکراتیک؛

ثالثا، قطعا "مبتنی بر درکی درست، جسورانه و مترقیانه از متون، و شرایط و مقتضیات زمان و مکان و نیازهای انسان امروزی و گرایشهای علمی و انسان دوستانه.

رابعا، قطعا؛ مبتنی بر رعایت اصول حق و عدالت و پابندی به اقتضات آنها بصرف نظر از داشتن هر نوع پیش جهان بینی؛ تعهد و جایگاهی. و این بازنگری در فهم دین و آموزه های دینی از اینجهت ضروری و حیاتی است که "عرفت دینی" که انسانی و غیر مقدس ست، بیشتر با تلاش و کوشش و تحت نفوذ روحانیون، رجال دین، و اندیشمندان، سلفی، سنتی و واپسگرا، شکل گرفته، که عملا "بسیاری از آموزه های دینی را بد و نادرست تفسیر و به انحراف کشانده و مسائل و مطالبی غیر حقیقی، غیر واقعی و غیر خدایی، آنهم به نام خدا، بر آن، مخصوصا بضرر و زیان زن، بار نموده اند. لذاست که نیاز به بازنگری و پیالایش و جداساختن حقیقی از غیر حقیقی و خدائی از غیر خدائی دارند.

عصوما، "داستان آفرینش زن، در معرفت دینی، دستخوش تخریب و انحراف، تحت تاثیر تصورات نادرست و واپسگرایانه و گرایشهای مرد سالارانه قرار داشته. لذا و در جهت بیان حقیقت و احقاق حقوق زن و تبیین جایگاه واقعی و منزلت حقیقی او، این داستان نیاز به باز خوانی و تجدید نظر ریشه ای آنهم با دیدی باز، انسانی و مترقی دارد، تا به درستی شناخته و از انحراف و دروغهای بی پایه و شاخدار بکلی پاک شود، و ابعاد ظلم و ستمی که بر زن، بر پایه این داستان، رفته روشن گردد.

واگر بگفته مارکس "نقد دین بیش با یسته هر نقدی است (۲) - شایسته ترین است که نقد "معرفت دینی" را بیش با یسته فهم درست دین بدانیم. زیرا که این فهم دین است که تشکیل دهنده "معرفت دینی" است که در قالب فقه و احکام عملی دینی، بیشترین ارتباط، تأثیر و نقش در زندگی انسان و جهت دادن به آن را داراست. پس نقد آن، با توجه به جنبه سلفی، سنتی و واپسگرایانه اش، ضروری، حیاتی، بایسته و شایسته است!

اگر به راستی و درستی، در شرایط خاص جهانی و حتی در سطح داخلی، بیش از هر زمان "نیاز مندیم که بار دیگر دو چراغ پر فروغ و خدائی "ایمان" و "تفکر" را با تمام قامت و در اوج درخشندگی برافروزیم. (۳) این کار برای اینکه مفید، مؤثر و عصرانی باشد، نه تنها مستلزم "رها کردن رخوت و سستی و تنبلی فکری و عملی است" بلکه و بیشتر نیازمند تغییر بینش و گرایش با محتوا ی باز، مترقی، انسانی و دموکراتیک است. دین و معرفت دینی، با بینش و گرایش سنتی، واپسگرا بسته و استبدادی، آینده دار نیست، و بیش از پیش به انزو ا و انکساده خواهد شد و عرصه را بر خود تنگ و تنگ تر خواهد کرد. و خواهد دید، چون از احتیاجات انسان امروزی و شرایط و مقتضیات زمان و مکان فاصله خواهد گرفت و با آنها هر چه بیشتر بیگانه خواهد شد، که شانه پژمردگی و در پیش گرفتن راه انزوا و اضمحلال و کنار رفتن دین از عرصه وجود و زندگی انسان و جامعه است. لذا دین، هر دینی، برای اینکه بتواند به حیات خود ادامه دهد، باید انعطاف پذیری خود در پذیرش نو آوری ها و دادن پاسخ مثبت و ارزشی به احتیاجات تازه و سالم انسان و جوامع انسانی، بوظرفداری از آزادی، برابری، دموکراسی، علم و بینش علمی بنمایش بگذارد، در غیر اینصورت باید منتظر هر چه منزوی تر و کوچکتر شدن دایره تأثیر گذاری اش باشد، که نتیجه ای جز رنگ باختن و از دست دادن نقش، اهمیت و فلسفه وجودی خود نخواهد داشت.

تحمیل دین و آموزه های دینی، مخصوصا با ماهیت ارتجاعی و فهم، بینش و گرایش واپسگرا، استبدادی و مرد سالارانه، بضرر خود دین تمام خواهد شد. لذا برای زنده، سر پا و تأثیر گذار نگهداشتن دین و آموزه های دینی، باید آنها را با تلقی و دیدی باز، مترقی، و سازگار با شرایط و مقتضیات زمان و مکان، مطرح ساخت و بکار برد. در غیر اینصورت، همانند برخی اندیشمندان؛ باید اذعان کنیم به این که دین آینده ای ندارد یا اینکه حداقل آینده روشنی نخواهد داشت!

آفرینش آدم و حوا، یکی از مهمترین مسائل و موضوعات دینی در چارچوب و فرایند کلی آفرینش بشمار میرود. و آفرینش زن؛ ذاتا و اصالتا؛ دارای چالشهای متعدد و ویژه ای است؛ که با چالشهای وجود؛ زندگی و حقوق زن گره خورده و ارتباط ارگانیک پیدا کرده اند. و با توجه به ظلم؛ ستم؛ بی مهری و کم لطفی که در ادیان، و بخصوص در معرفت دینی مربوط به آنها؛ به زن روا داشته شده، تصمیم به باز خوانی داستان آفرینش زن، عمدتا با رجوع به کتابهای مقدس تورات و قرآن، بعنوان مبنای اصلی بحث، و با فهمی باز، مترقی و انسانی دوستانه گرفتیم. و امیدواریم به درستی، و بدور از تحریف و انحراف، و رها یافته از اسارت دید و بینش واپسگرایانه؛ ارتجاع مآبانه و مرد سالارانه، و پابندی به حق و حقیقت، ادای ذین هم به دین درست و راستین و هم به زن که مظلوم و قربانی بررگ "معرفت دینی" بیش از دین، واقع شده، کرده باشیم. البته نگاهی هم به رویکرد؛ دید و بینش ادیان مهم دیگر، در این رابطه، و همچنین فهم و تلقی اندیشمندان، فلا سفه؛ علماء و صاحب نظران، در سیر تاریخ، درباره مسئله زن؛ داشته ایم، آنهم با نگاهی علمی؛ منصفانه و نقادانه. و در کل تلاش کرده ایم؛ بطور جامع و مستند؛ به بررسی مهمترین مسائل و حقوق زن از دیدگاههای گوناگون؛ و از لحاظ نظری و عملی؛ بپردازیم.

اما بحث چالشهای زن؛ بحث پیچیده و دامنه داری است. زن؛ بدلائیل مختلفی؛ با چالشهای گوناگونی روبرو و دست بگیربان است که از پیامدهای مهم آن؛ خود زن را وجودی چالشی گردانند است. چالشها؛ برخی مسائل و مشکلات فیزیکی و متافیزیکی وجود و زندگی زن را بیان و بر ملا میسازند. ما به بررسی این موضوع؛ در ابعاد خاصی؛ پرداخته؛ و در این سیاق برخی چالشهای اساسی و ناب مانند عقل؛ آزادی؛ برابری و حجاب را مطرح و شکافته ایم. لذا این کتاب؛ بخلاف تداعی که احتمالا عنوانش ایجاد کند؛ تنها بحثی درباره آفرینش زن نیست؛ هرچند به آن؛ در سطح گسترده ای پرداخته شده است؛ بلکه؛ شامل بحث در جوانب مختلف وجود و زندگی؛ مشکلات و چالشها؛ همچنین مبارزات و جنبشهای زن است. و توجه و دغدغه اساسی تردد آن؛ متوجه این جنبه موضوع نیز هست. و به همین دلیل هم حجم قابل توجهی از کتاب به آن اختصاص یافته است.

لازم بذکر است که بکارگیری واژه‌ها یا مقوله‌هایی مانند ارتجاعی؛ واپسگرا؛ راست‌گرا؛ استبدادی؛ یا مترقی؛ روشنفکر؛ چپ‌گرا؛ دموکراتیک و غیره؛ بهیچ وجه بقصد توهین و دشنام یا مدح و ستایش نیست بلکه برای بیان دیدگاه‌ها، موضعگیری‌ها؛ بینش و جهان بینی است و پس .

اینرا هم بیافزاییم که ما در این کتاب؛ دو موضوع خاص را نیز در کنار هم دیده ایم: یکی معرفی اشخاص؛ اعم از اندیشمندان؛ فیلسوف و پیامبر؛ انهم در حد آشنایی کلی؛ (سواى بعضی پیامبران؛ مانند زرتشت؛ عیسی و محمد (ص)؛ که بدلائل ویژه با آنها از حد مذکور فراتر رفته ایم؛ و دیگری تعریف مفاهیم و یا مقوله‌ها است که با آنها سروکار داشته ایم؛ با این تصور که این امر به ما کمک میکند تا به برداشت درستی از مسائل مطروحه دست یابیم و بدانیم دقیقاً درباره چه چیزی صحبت میکنیم. البته بنظرمان اقتضای احاطه بهتر و درستر به این مقوله‌ها و مفاهیم این بود که تعریف آنها از دیدگاههای مختلف صورت گیرد؛ چه فهم راستگرا یا واپسگرا؛ برای مثال؛ با فهم چپ‌گرا و مترقی؛ احیاناً؛ درباره یک مقوله بسیار متفاوت است؛ لذا احاطه به دیدگاههای هر دو خالی از فایده و لطف نیست بلکه لازم هم بنظر میرسد .

در کنار و بموازات آن و برای ایجاد آگاهی و بینش در رابطه با مسائل و موضوعات مطرح شده برپشته یابی مسائل مهم روی آوردیم

در آخر اینرا هم باز؛ بتعبیر دیگری؛ متذکر شویم که رویکرد کلی و اصلی ما به مسائل؛ بخلاف آنچه احتمالاً عنوان کتاب تداعی کند؛ صرفادینی نیست؛ بلکه دینی و دنیوی است . ما اساساً طرفدار قربانی کردن دنیا و زندگی اینجهانی انسان به پای هیچ آموزه ای نیستیم؛ بخصوص آخرت گرایی؛ و اینرا سازگار با این حدیث شریف میدانیم که میگوید: لا رهبانیة فی الاسلام . "لذا برای دنیا و زندگی دنیوی اصالت قائل هستیم . که چنین رویکردی منطبق با برخی آموزه های اسلامی میدانیم؛ از جمله این آیه شریفه که انسان را مورد خطاب قرار میدهد: به او امر میکند که سهم خود از دنیا فراموش نکند: ولا تنس نصیبک من الدنیا . "همچنین این حدیث شریف که میگوید: الدنیا مزرعة الآخرة ؛ "که به دنیا و تلاش در آن ارزش و اصالت میبخشد .

تابستان - ۱۳۸۸

پاورقی:

(۱) محمود بهزاد - دارونیسیم و تکامل - ص- ۲۴ .

(۲) مارکس - گامی در نقد فلسفه حق هگل؛ در هگل‌های جوان - ص ۳۲۰ .

(۳) حسین یوسفی اشکوری - سباز خوانی قصه خلقت - ص ۸